

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П. ДРАГОМАНОВА

Бегас Людмила Дмитрівна

УДК 376-056.264-053.4:792(043.3)

КОРЕКЦІЯ ЗАЇКАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

13.00.03 – корекційна педагогіка

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
Марченко Інна Сергіївна,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри логопедії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Миронова Світлана Петрівна,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка,
завідувач кафедри корекційної педагогіки
та інклюзивної освіти;

кандидат педагогічних наук
Ленів Зоряна Павлівна,
Вінницький державний педагогічний
університет імені М. Коцюбинського,
проректор із науково-педагогічної роботи
та соціальних питань.

Захист відбудеться 28 грудня 2016 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий « листопада» 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі модернізації вітчизняної державної спеціальної освіти відбуваються суттєві зміни. У спеціальних дошкільних навчальних закладах для дітей із порушеннями мовлення ці зміни у відповідності до Закону України «Про дошкільну освіту» стосуються обов'язкового освітнього рівня та змісту навчання. Ідеологія освіти дітей із вадами мовлення виникла на ґрунті сучасного розуміння прав людини. Такий підхід втілюється у тенденції до розвитку інтегративних підходів у навчанні дітей із мовленнєвими вадами. На це вказують С. Конопляста, Н. Пахомова, В. Тарасун, В. Синьов, М. Шеремет та ін. Ця тенденція зумовлена ратифікацією міжнародних декларацій, прийняттям українських законодавчих актів, що виголошують сприяння організаційній перебудові освіти у напрямі впровадження інтегрованого та інклюзивного навчання дітей із порушеннями психофізичного розвитку (В. Бондар, А. Колупаєва, С. Миронова, В. Синьов, В. Тарасун, А. Шевцов, М. Шеремет, Д. Шульженко, С. Федоренко, Л. Фомічова та ін.).

Заїкання є одним із тяжких психофізичних розладів мовлення, яке, зазвичай, виникає у дітей у період інтенсивного формування мовленнєвої функції (від 2 до 6 років) і за відсутності необхідної допомоги та хроніфікації патологічного процесу може зберігатися довгі роки. За даними Британської асоціації заїкання (British stammering association) різними видами невротичних мовленнєвих розладів страждає від 1 до 3% жителів Європи. Аналогічна ситуація значною мірою спостерігається і в Україні. Проте, не дивлячись на всю актуальність цієї проблеми, етіологія та патогенез заїкання залишаються недостатньо вивченими. Цей висновок стосується також механізмів його патогенетичної і педагогічної корекції.

У сучасній спеціальній методиці комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до проблеми заїкання є системою чітко означених і узгоджених між собою засобів взаємодії різних фахівців: лікаря, логопеда, психолога, спеціаліста з логопедичної ритміки, фізіотерапевта, соціального працівника. Різноманітність логопедичних методик подолання заїкання (Л. Арутюнян, Н. Асатіані, Л. Белякова, Н. Власова, Л. Журавльова, В. Кондратенко, С. Конопляста, А. Кравченко, З. Ленів, С. Миронова, Н. Чевелева, Р. Юрова та ін.) обумовлена складністю структурних проявів цього мовленнєвого недоліку та ще недостатнім рівнем знань про його природу.

Зважаючи на складність цього дефекту та вагомість наслідків, до яких воно призводить, корекція заїкання має величезне значення. І сьогодні в системі спеціальної освіти продовжується пошук і розробка нових технологій навчання та виховання дошкільників із заїканням.

Серед різноманітних засобів корекції, пов'язаних із використанням різних видів мистецтва, одне з важливих місць займає театралізована діяльність, яка сензитивно відповідає вимогам дитини щодо ігрової діяльності, відображує навколишній світ найбільш зрозумілими для неї засобами та сприяє широкій колективній інтеракції. Однак, аналіз науково-методичної літератури показав, що театралізована діяльність як засіб корекції мовлення і, зокрема, заїкання на

сьогодні не знайшла свого відображення у працях дослідників. Психолого-педагогічна значущість проблеми та її недостатнє теоретичне та методичне розроблення обумовили вибір теми дослідження: **«Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри логопедії Факультету корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за напрямом «Навчання, виховання, соціальна адаптація дітей із порушеннями психофізичного розвитку», проблема «Навчання та виховання дітей із ТПМ». Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол №8 від 28. 02. 2008 року) й узгоджено в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол №7 від 30. 09. 2008 року).

Мета дослідження полягає у визначенні психолого-педагогічних умов і створенні науково обґрунтованої методики корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку із заїканням засобами театралізованої діяльності.

Для досягнення мети дослідження були поставлені такі **завдання**:

1. Проаналізувати ступінь розробки досліджуваної проблеми в лінгвістичній, методичній, психолого-педагогічній і спеціальній літературі.
2. Розробити та обґрунтувати методику діагностики передумов темпоритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку із заїканням.
3. Визначити психолого-педагогічні умови корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.
4. Обґрунтувати, розробити та апробувати методику корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

Об'єкт дослідження – комунікативно-мовленнєва діяльність дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Предметом дослідження є психолого-педагогічні умови, методика корекції заїкання засобами театралізованої діяльності.

Методи дослідження:

теоретичні – аналіз та узагальнення психолого-педагогічної, мистецької, культурологічної літератури для уточнення корекційно-педагогічної сутності феномена (театралізована діяльність); аналіз змісту педагогічної документації спеціальних дошкільних навчальних закладів для дітей із заїканням та результатів педагогічного експерименту для підтвердження наукових засад дослідження;

емпіричні: аналіз навчальних програм, медико-психолого-педагогічної документації, навчально-методичних посібників – для узагальнення досвіду роботи дошкільних закладів компенсуючого типу, анкетування, педагогічні спостереження, бесіди з метою з'ясування вподобань, бажань, ставлення до театралізованої діяльності дітей із заїканням, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний) – для з'ясування рівнів сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного

віку із заїканням, розробки та перевірки ефективності запропонованої методики корекції заїкання засобами театралізованої діяльності;

математичної статистики – методи математичної обробки експериментальних даних із метою забезпечення вірогідності та об'єктивності результатів дослідження (кількісний та якісний аналіз експериментальних даних ступеня прояву заїкання у різних ситуаціях спілкування).

Теоретико-методологічною основою дослідження є положення про цільність мови як системи, про мозкову організацію мовленнєвого процесу (П. Анохін, М. Бехтерев, М. Жинкін, О. Лурія, І. Павлов, Л. Чистович), про темпо-ритмічні кореляції процесу вищих психічних функцій, локалізованих у центральній нервовій системі (О. Лурія, В. Кожевников, І. Павлов, Л. Чистович), про системно-структурний підхід, заснований на інтеграції знань психолінгвістики, лінгвістики, психології, психофізіології, нейропсихології, що вивчають мовленнєву діяльність, у вирішенні питань підвищення ефективності корекційного впливу (Т. Ахутіна, Л. Виготський, М. Жинкін, В. Кожевников, О. Леонтєв, О. Лурія, Є. Соботович, Л. Чистович та інші), про складну структуру мовленнєвого дефекту у дітей із заїканням (Л. Арутюнян, Н. Асатіані, Л. Белякова, В. Гіляровський, С. Ляпідевський, В. Селіверстов), про різні методи корекції заїкання (Л. Журавльова, З. Ленів, С. Миронова, Н. Чевелева, В. Шкловський, Р. Юрова), про місце та значення театралізованої діяльності в системі розвитку дитини дошкільного віку (Н. Водолага, Г. Костюшко, Н. Нечай, Л. Серих, В. Шахрай).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

вперше:

- розроблено методику діагностики передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку з заїканням;
- науково обґрунтовано та експериментально перевірено методику корекції заїкання зазначеної категорії дітей засобами театралізованої діяльності;
- визначено показники передумов темпо-ритмічної організації мовлення дошкільників із різними формами заїкання;
- визначено психолого-педагогічні умови корекції темпо-ритмічної організації мовлення засобами театралізованої діяльності в умовах дошкільних навчальних закладів для дітей із тяжкими порушеннями мовлення;

уточнено та поглиблено відомості про особливості комунікативної діяльності дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Практичне значення результатів дослідження. Результати дослідження можуть бути використані в практиці індивідуальної і групової роботи з дітьми із заїканням, у практиці дошкільних навчальних закладів, альтернативних організацій, діяльність яких спрямована на корекцію темпо-ритмічної організації мовлення дітей; у процесі вдосконалення програм для дітей із заїканням, під час створення посібників для логопедів-практиків, підручників для вищих навчальних закладів, під час викладання навчальних дисциплін логопедичного циклу у ВНЗ.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес груп компенсуючого типу для дітей із заїканням дошкільних навчальних закладах

м. Умані №5 (довідка №18 від 14.11.2011р.), №25 «Ягідка» (довідка №11 від 19.04.2011 р.), м. Києва №481 (довідка №4 від 9.10.2011 р.), №753 (довідка №7 від 28.10.2011 р.), м. Миколаїв №64 (довідка №3 від 24.02.2011 р.), м. Херсон №9 (довідка № 16 від 24 жовтня 2011 р.).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження доповідались й обговорювалися на: I Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми логопедії» (Київ, 2011), II Міжнародній науково-практичній конференції «Корекційна освіта, історія, сучасність та перспективи розвитку» (Кам'янець-Подільськ, 2011), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Корекційна освіта, історія, сучасність та перспективи розвитку» (Кам'янець-Подільськ, 2012), Міжнародній науково-практичній конференції «Тенденції розвитку корекційної освіти в Україні» (Київ, 2008), Всеукраїнській науково-практичній конференції «В. О. Сухомлинський і сучасність: (До 90-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського)» (Одеса, 2008), Всеукраїнській науковій конференції В. О. Сухомлинський і школа XXI століття» (Умань, 2012), XII International scientific and practical conference (Sheffield 2016), звітних науково-практичних конференціях НПУ імені М. П. Драгоманова (Київ, 2009, 2010).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 14 одноосібних публікаціях автора (з них 11 – у наукових фахових виданнях, 1 в іноземному періодичному фаховому виданні, 2 – тези міжнародних конференцій).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків, містить 19 таблиць і 1 рисунок. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок, з них основного тексту – 175 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, його теоретико-методологічні основи, методи, розкрито наукову новизну, практичну значущість роботи, наведено дані про апробацію та впровадження результатів дослідно-пошукової роботи, представлено структуру роботи.

У першому розділі – **«Теоретико-методологічні засади корекції заїкання засобами театралізованої діяльності»** – представлено аналіз наукової літератури з проблеми дослідження, висвітлено концептуальні засади.

В працях багатьох дослідників (Л. Беякова, З. Ленів, Р. Левіна, Л. Журавльова, В. Селіверстов, Р. Юрова та ін.) заїкання розглядається як порушення темпо-ритмічної організації мовлення, обумовлене судомним станом м'язів мовленнєвого апарату, з превалюючим порушенням комунікативної функції. На сьогодні дослідники розглядають механізми заїкання з таких позицій: клінічних (В. Кочергіна, Н. Власова), фізіологічних (М. Брунс, М. Жинкін, Є. Нікітіна), нейрофізіологічних (Ж. Глозман, А. Вартанов, А. Кисельов, Ю. Флоренська), психологічних (Н. Карпова, Ж. Кісельников, Н. Станішевська), лінгвістичних (Р. Аванесов, Л. Зіндер, Л. Златоусова, М. Матусевич, Л. Чистович).

У класичних традиційних і сучасних дослідженнях вказується на тісний взаємозв'язок заїкання з психофізичним станом дитини, її особистістю в цілому, з її відношенням і установками на оточення (Г. Волкова, М. Геркіна, С. Конопляста, О. Рау, В. Шкловський, Р. Юрова та ін.). Доведено, що виникнення стресу в комунікативній ситуації сприяє формуванню у хворого відношення до ситуації спілкування як до проблемної (О. Рау). Логофобія з'являється лише при думці про мовлення й є одним із головних і поширених механізмів невротичного заїкання. В основі ж неврозоподібного заїкання виявляють ознаки ураження головного мозку. Ступінь тяжкості заїкання визначають можливістю володіння плавним мовленням у різних видах мовленнєвого навантаження (Г. Волкова) або за ступенем фіксації на своєму дефекті, враховуючи ступінь невротичних розладів (В. Селіверстов, В. Шкловський, Р. Юрова та інші).

У загальній проблемі заїкання особливе місце посідає дошкільний вік, найуразливіший для дитячої психіки та сензитивний для розвитку мовлення. Характеризуючи дітей із заїканням, більшість авторів відмічає, що поряд із відставанням у розвитку рухових здібностей, загальної і мимічної моторики, орального праксису, їм притаманна роздратованість, вередливість, боязкість, у різному ступені порушення емоційно-вольової сфери, усамітненість, почуття власної неспроможності. Це спонукає дослідників, зважаючи на загальновизнані методи корекції заїкання, шукати нетрадиційні шляхи подолання цього мовленнєвого порушення, використовуючи усі компенсаторні можливості організму дитини.

Так, широкого розповсюдження набуло використання музичних засобів виховання: промовляння слів, фраз під музику, співи (Л. Андропова, Г. Волкова, З. Ленів), заняття з музичним супроводом з ритмічними рухами рух, ніг, тулуба, а в подальшому – поєднання цих рухів зі співами, мелодекламацією (Л. Беякова, В. Дресвяннікова, Р. Юрова), невеличких театралізованих композицій із використанням сольного співу, хороводів тощо (Н. Ричкова, Л. Журавльова).

Джерелом розвитку почуттів, глибоких переживань і відкриттів дитини є й театралізована діяльність. Відносно дошкільного віку вона розглядається як художньо-мовленнєва діяльність, пов'язана зі сприйманням і відтворенням засобами театралізованого мистецтва образів, які створюються після знайомства з літературними творами (О. Аматыєва, Л. Артемова, А. Богуш, Н. Водолага, Н. Ветлугіна, Т. Доронова, Ю. Косенко, Н. Михайленко, О. Трусова та ін.). Її засобами вираження є міміка, жести, пантоміміка. Театр – синтетичний вид діяльності, який поєднує в собі слово, образ, музику, танець, малювання. Дитина, яка займається театралізованою діяльністю, повинна володіти такими духовними силами людини, як емоції, почуття, уява, фантазія, інтелект. Цього визначення притримуємося і ми.

В. Зеньковецький зазначав, що в процесі корекційного навчання старших дошкільників із порушеннями психофізичного розвитку засобами театралізованої діяльності проходить особлива, своєрідна для кожного випадку зміна структури дефекту. Спочатку – перебудова вищих психічних функцій за допомогою художнього сприйняття, потім – пам'ять і словесне мислення.

Театралізована діяльність дозволяє дитині перевтілюватися та вирішувати різні проблемні ситуації опосередковано від особи будь-якого персонажу. Це допомагає дітям подолати боязкість, невпевненість у собі, сором'язливість, сприяє розвитку плавного виразного мовлення й комунікації, дає поштовх до розвитку пізнавальної діяльності.

Між тим, проведений нами аналіз наукових джерел свідчить про те, що при всьому розмаїтті питань організації корекційної роботи з усунення заїкання недостатньо дослідженою залишається проблема використання театралізованої діяльності у якості засобу корекції зазначеного порушення мовлення. Це зумовило необхідність розробки відповідної експериментальної методики.

У другому розділі – **«Особливості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей із заїканням, їх готовності до театралізованої діяльності»** – викладено методику та результати констатувального етапу дослідження.

До мовленнєвих розладів, характерних для заїкання, відносять різні порушення плавності мовлення, специфічні зміни ритму, темпу вимови, мелодики. Як відомо (Г. Іванова-Лук'янова, О. Леонтьєв та ін.), під час продукування усного мовлення інтонаційними структурами та плавністю вимови керує ритм, тісно взаємопов'язаний із темпом. Мовленнєвий ритм спирається на фізіологічні основи та співвідноситься зі змістом, виконуючи комунікативну функцію.

Аналіз спеціальної літератури дозволив визначити, що передумовами становлення темпо-ритмічної організації мовлення є: процеси правильного фізіологічного та мовленнєвого дихання, просторово-часова організація рухової діяльності, розвинені емоційно-вольові процеси, ігрові комунікативні здібності, процеси уявлення та уяви.

Для реалізації основної мети дослідження, насамперед, ми вважали за необхідне вивчити особливості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей старшого дошкільного віку із заїканням, їх ступінь готовності до театралізованої діяльності.

У процесі констатувального етапу дослідження передбачалося:

- вивчити та проаналізувати висновки медико-психолого-педагогічної консультації, обстежити дітей із метою встановлення форми та ступеня тяжкості заїкання;
- визначити вподобання, бажання, ставлення до театралізованої діяльності дітей через їх опитування та анкетування батьків;
- з'ясувати особливості сюжетно-рольової гри дітей із заїканням, як передумови театралізованої діяльності;
- виявити особливості темпо-ритмічної організації рухових дій дітей, уміння зовнішньо проявляти емоційні переживання, вміння керувати своїми діями;
- з'ясувати уміння дітей користуватися немовленнєвими засобами комунікації на основі уявлення та уяви, самостійно розробляти короткі сценарії імітаційних вправ.

Методика діагностики спирається на науково-методичні дослідження українських і зарубіжних вчених. Це методики використання ігрової діяльності в корекції заїкання (Г. Волкова, Н. Гавриш), методики сюжетних ігор М. Геркіної,

метод ігротерапії (Д. Ельконін, А. Захаров), методики роботи з казкою (А. Богуш, Н. Лисенко, В. Сухомлинський, Є. Фльоріна), методичні рекомендації А. Ястребової, О. Леонтьєва, Т. Ладигенської щодо особливостей комунікації дітей старшого дошкільного віку з заїканням, методи розвитку уяви, уявлень, емоцій (Є. Пороцька, Г. Ситін).

У відповідності до завдань констатувального дослідження діагностична методика складалася з чотирьох змістовних блоків, серед яких I блок – збір загальних відомостей і анамнестичних даних, обстеження дітей із метою визначення ступеня тяжкості та форми заїкання, ступеня фіксованості дітей на дефекті, визначення їх вподобань, бажань, ставлення до театралізованої діяльності через їх опитування, анкетування батьків; II, III, IV блоки (у відповідності до завдань діагностики) – спрямовані на дослідження особливостей передумов темпо-ритмічної організації мовлення, ступеня готовності дітей до театралізованої діяльності. Зміст завдань кожного з блоків розроблено з урахуванням вікових і психологічних особливостей старших дошкільників із заїканням, принципу диференційованого підходу залежно від клінічних форм заїкання. За допомогою цих завдань визначалася і ступінь готовності дітей до театралізованої діяльності. Під час діагностики було застосовано такі методи: спостереження, бесіда, спеціальні вправи, ігри, інсценізація.

В експериментальному дослідженні брали участь 135 дітей старшого дошкільного віку: відповідно до даних ПМПК і нашого обстеження – 65 дітей із невротичною формою заїкання (59,1%, від 110 дітей), серед них 49,2% дітей із легким ступенем заїкання, 40% – з середнім, 10,8 % – з важким; 45 із неврозоподібним заїканням (40,1%, від 110 дітей), серед них 24,4% дітей із легким ступенем заїкання, 46,7% – з середнім, 28,9% – з важким і 25 дітей із нормальним мовленням.

Результати вивчення анамнезів й обстеження дітей показали, що за ступенем фіксованості на мовленнєвому дефекті нульовий ступінь мали 18,5% дітей із невротичною формою заїкання та 20% дітей із неврозоподібною формою заїкання; помірний ступінь – 58,5% дітей із невротичною формою заїкання, 53,3% – з неврозоподібною формою заїкання; виразну ступінь – 26, 7% дітей із невротичною формою заїкання, 23% дітей із неврозоподібною формою заїкання.

На основі експериментальної методики діагностики (II, III, IV блоки) були розроблені оцінні критерії: темпо-ритмічна організація рухових дій; уміння користуватися засобами комунікації на основі уявлень і уяви; емоційно-вольова готовність, ігрові позиції, а також показники, які враховували правильність виконання завдання; самостійність виконання; характер використаної дозованої педагогічної допомоги та її вплив на результат виконання завдання. Згідно оцінних критеріїв і показників було визначено загальні рівні сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення дітей із заїканням і їх однолітків із нормальним мовленням: високий (вікова норма, I), достатній (II), середній (III), низький (IV).

Аналіз і зіставлення одержаних результатів проводився у відповідності до зазначеної у методиці послідовності констатувального етапу дослідження (табл. 1.)

Таблиця 1.

Показники сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення (у %)

Категорія дітей	Рівень та кількісні показники			
	Високий %	Достатній %	Середній %	Низький %
Діти з невротичною формою заїкання (65)	18,5	20	35,4	26,1
Діти з неврозоподібною формою заїкання (45)	11,1	15,6	20	53,3
Діти з нормальним мовленням (25)	72	28	-	-

Для підтвердження результатів дослідження було застосовано статистичний метод визначення коефіцієнта результативності виконання всіх завдань експерименту (F). Розподіл рівнів (рангів) за числовими даними здійснювався таким чином: коефіцієнт чи показник сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення, який знаходиться в числовому проміжку: [3,5;4), відповідає високому рівню сформованості досліджуваної якості (I рівень); [2,5;3,5) – достатньому рівню (II рівень); [1,5;2,5) – середньому рівню (III рівень); [1;1,5) – низькому рівню (IV рівень). Проведена кількісна та якісна обробка результатів дослідження показала, що 18,5% дітей із невротичним заїканням, 11,1% із неврозоподібним заїканням, 72% з нормальним мовленнєвим розвитком відрізняло вільне володіння немовленнєвими засобами спілкування, високий ступінь розвитку слухової уваги, вміння відтворювати ритмічні структури, зовнішньо проявляти емоційні переживання, достатній запас власних спостережень, чітких і яскравих образів-уявлень, високий ступінь комунікації під час гри. Достатній розвиток слухової уваги, творчої уяви, темпо-ритмічної організації руху показали 20% дітей із невротичним заїканням, 15,6% із неврозоподібним заїканням і 28% з нормальним мовленнєвим розвитком. Ці діти орієнтуються в основних емоціях, але не можуть виразити їх за допомогою міміки, жестів, до сюжетно-рольових ігор ставляться позитивно, виявляють бажання брати в них участь, але обирають винятково другорядні ролі. 35,4% дітей із невротичним заїканням, 20% із неврозоподібним заїканням продемонстрували значні порушення різних параметрів рухів, малорухому міміку, що свідчить про бідність їх емоційної сфери, невміння чітко відтворити темп і ритм, недостатність творчої уяви, нездатність фантазувати, брати участь у сюжетно-рольових іграх. Виявлено 26,1% дітей із невротичним заїканням, 53,3% із неврозоподібним заїканням зі зниженою слуховою увагою, малорухомою мімікою, нездатних розпізнавати емоції і відтворювати їх, повторити вправи на перевірку ритму та темпу навіть за допомогою. Ці діти усамітнені та некомунікабельні.

Отже, дані аналізу констатувального дослідження показали, що у дітей із заїканням недостатньо сформовані передумови темпо-ритмічної організації мовлення, емоційно та психофізично вони не готові до активної участі в театралізованій діяльності і вимагають ретельної попередньої підготовки до неї. Зазначене вказує на необхідність розробки спеціальної методики корекції

заїкання засобами театралізованої діяльності на основі розвитку фізіологічних й інтелектуальних передумов становлення темпоритму.

У третьому розділі – «**Корекція заїкання засобами театралізованої діяльності**» – обґрунтовано та представлено експериментальну методику корекції заїкання засобами театралізованої діяльності та підтверджено її ефективність.

Теоретико-методологічну основу експериментальної методики становлять комплексний метод реабілітації старших дошкільників із заїканням в системі корекційної роботи (Н. Власова, Л. Журавльова, Л. Крапивіна, З. Ленів, С. Миронова, Н. Чевельова та ін.); організація театральної-ігрової і театральномовленнєвої діяльності (Л. Артемова, А. Богуш, Н. Гавриш та ін.); навчально-виховна роль театралізованої діяльності у формуванні особистості (В. Сухомлинський, С. Русова та ін.); особливості використання театралізованих ігор у навчанні дітей із заїканням (Л. Виготський, К. Станіславський, Л. Венгер, В. Мухіна та ін.); сучасна концепція спілкування, прийнята в психолінгвістиці, комунікативний підхід до навчання дітей із заїканням.

Основними психолого-педагогічними умовами, що забезпечують ефективність корекції заїкання старших дошкільників засобами театралізованої діяльності були визначені такі: 1) створення спеціальної методики, спрямованої на формування готовності дітей до театралізованої діяльності; 2) організація спеціального предметно-ігрового середовища в різних умовах (зали з декораціями до українських народних казок, майстерні з виготовлення театральних костюмів, гральні куточки, оснащені предметами для показу нетрадиційних видів театру, кімната казок); 3) диференційований підхід до дітей із врахуванням форми заїкання, ступеня фіксованості на мовленнєвому дефекті, характеру, особистісного розвитку, емоційного стану, темпу розвитку; 4) психологічний супровід (бесіди з дітьми, елементи ігротерапії, музикотерапії як засобу нормалізації емоційного стану, подолання страхів рухових і мовленнєвих порушень); 5) дотримання єдності у формуванні уявлень, почуттів, емоцій, навичок поведінки у дітей із заїканням в процесі залучення різних засобів театралізованої діяльності до всіх видів роботи в дошкільному навчальному закладі; 6) підбір завдань, під час виконання яких основною установкою є отримання задоволення, розвиток потреби у розширенні взаємодії і створення мотивації до спілкування.

Експериментальна методика корекції заїкання засобами театралізованої діяльності передбачала три етапи: підготовчий, основний, заключний.

Проведення **підготовчого етапу** забезпечувало головну умову подальшої корекційної роботи – розвиток передумов темпо-ритмічної організації мовлення, створення емоційно-позитивного оточення, формування готовності до театралізованої діяльності, яку ми визначаємо як систему знань і умінь, які нададуть дітям можливість спільної діяльності під час створення вистави, дозволять дитині створити образ у відповідності зі сценічним завданням, забезпечать їй почуття комфортності на всіх етапах театралізації.

Завдання цього етапу реалізувались послідовно-паралельно до чотирьох підетапів, які визначалися у відповідності до етапів індивідуальної корекції

мовленнєвої діяльності на логопедичних заняттях: обмеження мовлення, шепітне мовлення, поєднане мовлення, відображене мовлення, самостійне мовлення. Кожний із підетапів складався з трьох блоків завдань: I блок – розвиток уявлень і творчої уяви, темпоритму, емоційної сфери, інтонаційної виразності, символічного праксису під час ігрових вправ; II блок – розвиток немовленнєвих засобів комунікації; III блок – навчання колективної взаємодії під час розігрування ігор-драматизацій, ігор зі співами.

На **основному етапі** проводилася підготовка до драматизації казок «Коза-дереза», «Півник і двоє мишенят», «Солом'яний бичок», яка починалася з прочитання казки, бесіди за її змістом, переказування казки частинами та повністю, розгляду ілюстрацій, розподілу ролей, виготовлення костюмів і декорацій. Експериментатор брав участь у засвоєнні дітьми тексту ролей, був обов'язково присутнім на репетиціях. Десенсибілізація логофобічної реакції на публічний виступ досягалася в процесі систематичних репетицій із дітьми за ширмою, яка від репетиції до репетиції поступово опускалася, що сприяло подоланню страху перед виступом. Репетиції проходили у музичному залі, де передбачався показ драматизації казки, і діти уявляли його заповненим глядачами. Обов'язковим було нагадування дітям правил ведення мовлення.

Заключний етап передбачав безпосередню театралізацію на сцені перед глядачами підготовленої казки за участю усіх дітей групи.

Експеримент проводився впродовж навчального року в старших групах для дітей із заїканням у дошкільних навчальних закладах компенсуючого типу. Формами організації були нетрадиційні заняття, які проводилися 2 рази на тиждень у другій половині дня (ігри зі співами та рухами, робота над казками, розподіл ролей і репетиції), співбесіди з дітьми. До реалізації експериментальної методики крім експериментатора були залучені логопед, вихователі, музичний керівник, які включали до традиційних занять ігрові завдання з експериментальної методики, батьки дітей.

Після завершення формувального навчання був проведений контрольний діагностичний експеримент, який дав можливість оцінити доцільність і ефективність використаної методики.

Ефективність експериментального навчання визначалася на основі порівняння результатів виконання контрольних завдань дітьми експериментальної (ЕГ) і контрольної груп (КГ). ЕГ складала 78 дітей, які навчалися за експериментальною методикою корекції заїкання засобами театралізованої діяльності. До КГ входили дошкільники з заїканням у кількості 29 дітей ДНЗ № 8, ДНЗ № 25 м. Умані, які пройшли курс навчання та корекції у логопедичних групах дошкільного навчального закладу за методикою С. Миронової.

Динаміка результатів корекції заїкання засобами театралізованої діяльності старших дошкільників КГ і ЕГ аналізувалися за такими критеріями:

1. Ступінь прояву заїкання (легкий, середній, важкий) у різних комунікативних ситуаціях: 1) декламуванні, 2) переказі, 3) сюжетно-рольових іграх, 4) театралізації після експериментального навчання.

2. Ступінь фіксованості на мовленнєвому розладі.

3. Бажання спілкуватися (спілкується постійно, іноді спілкується, є ініціатором спілкування, охоче вступає у взаємодію з оточенням на основі мовлення, відмовляється від спілкування).

Кількісний і якісний аналіз результатів експерименту здійснювався на основі чотирибальної шкали оцінювання.

З метою визначення ступеня прояву заїкання дітей старшого дошкільного віку в різних комунікативних ситуаціях, спираючись на загальноприйняті методичні засади та у відповідності до оцінних критеріїв нами було визначено загальні рівні виконання завдань методики: високий, достатній, середній, низький.

Порівняльні дані за рівнями ступеня прояву заїкання у дітей старшого дошкільного віку контрольної і експериментальної груп у різних комунікативних ситуаціях представлено на рисунку 1.

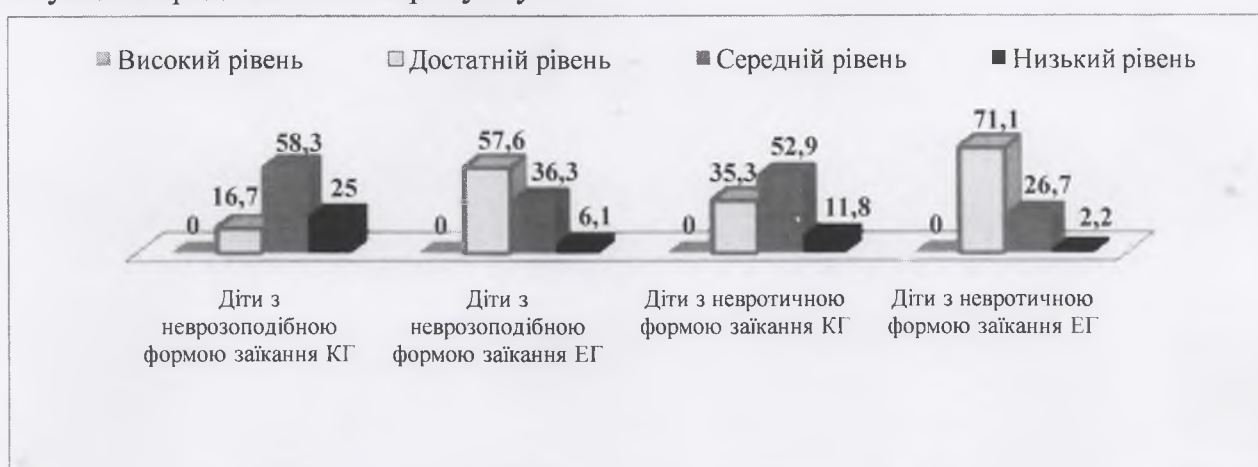

Рис.1. Кількісні показники рівнів ступеня прояву заїкання в різних комунікативних ситуаціях у дітей старшого дошкільного віку КГ і ЕГ (у %)

Результати проведеного корекційно-розвивального навчання свідчать про наявність позитивної динаміки щодо подолання заїкання у дітей ЕГ.

Під час інсценування казки показали легкий ступінь прояву заїкання і вийшли на достатній рівень виконання завдання 55,1% дітей ЕГ і 20,7% дітей КГ, у побуті значно покращилось мовлення у 51,3% дітей ЕГ і 13,8% дітей КГ відповідно; 30,8% дітей ЕГ і 48,3% дітей КГ показали середній ступінь прояву заїкання під час драматизації казки, відповідно у 29,5% дітей ЕГ і 44,8% дітей КГ помірно покращилось мовлення у побуті під час спілкування; 14,1% дітей ЕГ і 31% дітей КГ показали низький рівень виконання завдання й тяжкий ступінь прояву заїкання під час драматизації казки та у побуті мовленнєва діяльність залишилась без суттєвих змін у 19,2% дітей ЕГ і у 41,4% дітей КГ. Змінили свої показники темп мовлення та супутня мовленню рухова активність: 60,3% дітей ЕГ – діти з нормальним темпом мовлення, які не мають нав'язливого рухового синдрому (КГ – 51,7%); 14,1% дітей ЕГ з уповільненим темпом мовлення та рухів (КГ – 17,2%); 25,6% дітей ЕГ з прискореним мовленням (КГ – 31,1%).

Для перевірки дієвості методики корекції заїкання засобами театралізованої діяльності також було використано коефіцієнт рангової кореляції t-критерія Стьюдента (для незалежних, непов'язаних вибірок), який засвідчив, що середній

рівень корекції ступеня прояву заїкання у дітей експериментальних груп є вищим, ніж у дітей контрольних груп.

ВИСНОВКИ

Вивчення науково-теоретичних засад корекції заїкання засобами театралізованої діяльності та узагальнення результатів проведеного експериментального дослідження дали змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретичний аналіз загальної і спеціальної психолого-педагогічної і методичної літератури та сучасних підходів до подолання тяжких порушень мовлення засвідчив значний інтерес вчених-дослідників до проблеми заїкання у дітей дошкільного віку та визначення найбільш раціональних шляхів його корекції. Узагальнення результатів вивчення наукових джерел дозволяє зробити висновок про те, що при всьому розмаїтті корекційних методик цього порушення поза увагою на сьогодні залишилася проблема використання театралізованої діяльності як засобу корекції заїкання, що свідчить про необхідність удосконалення логопедичної роботи в цьому напрямі.

На підставі аналізу науково-методичних джерел уточнено поняття «театралізована гра», «театралізована діяльність», виокремлено її засоби та основні ознаки; розглянуто її вплив на всебічний розвиток дитини та доведено її необхідність у корекції заїкання.

2. Науково обґрунтовано та розроблено методику діагностики передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізованої діяльності дітей старшого дошкільного віку із заїканням; у відповідності до завдань методики визначено критерії і показники їх сформованості у зазначеній категорії дітей. На основі матеріалів констатувального етапу дослідження виведені особливості сюжетно-рольової гри дошкільників; рівень розвитку темпо-ритмічної організації руху; уміння зовнішньо проявляти емоційні переживання та керувати собою; уміння дітей користуватися немовленневими засобами комунікації на основі уявлення та уяви, самостійно розробляти короткі сценарії імітаційних вправ.

Аналіз експериментальних даних показав, що діти старшого дошкільного віку із заїканням знаходяться на значно нижчому рівні сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізації, ніж їх однолітки з нормальним мовленням. Зокрема, на високий рівень вийшли 18,5% дітей із невротичною формою заїкання, 11,1% дітей із неврозоподібним заїканням і 72% дітей із нормальним мовленням; достатній рівень мали 20% дітей із невротичним заїканням, 15,6% дітей із неврозоподібним заїканням і 28% дітей із нормальним мовленням; середній рівень показали 35,4% дітей із невротичним заїканням, 20% з неврозоподібним заїканням; на низькому рівні опинилися 26,1% дітей із невротичним заїканням і 53,3% дітей із неврозоподібним заїканням.

3. У дослідженні визначено та науково обґрунтовано психолого-педагогічні умови корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності; розроблено та апробовано методику корекції заїкання цих дітей засобами театралізованої діяльності, яка базувалася на загальнодидактичних і спеціальних принципах. Вона представлена поетапною

системою вправ і завдань, які спрямовувалися на розвиток емоційно-вольової сфери дітей, темпоритму, уявлень і творчої уяви, уміння користуватися немовленнєвими засобами комунікації, символічного праксису під час ігрових вправ, навчання колективної взаємодії під час розігрування ігор-драматизацій та ігор зі співами, формування творчих здібностей, норм і правил поведінки в ігрових і вигаданих казкових ситуаціях, які відображають життєві явища та відносини між людьми, самостійних форм спілкування. Розроблено зміст театралізованої діяльності. Підготовлено та проведено театралізовані вистави за активної участі дітей.

4. Ефективність розробленої методики корекції заїкання засобами театралізованої діяльності доведено експериментально. Аналіз даних формувального експерименту засвідчив 71,1% дітей із невротичною формою заїкання та 57,6 % дітей із неврозоподібним заїканням ЕГ вийшли на достатній рівень, у КГ – це лише 35,3% дітей із невротичною формою, 16,7% дітей із неврозоподібним заїканням. На середньому рівні опинилися в ЕГ 26,7% дітей із невротичною формою заїкання та 36,3% дітей із неврозоподібною формою заїкання, коли в КГ – це 52,9% дітей із невротичною формою заїкання та 58,3% дітей із неврозоподібною формою заїкання. На низькому рівні залишилися діти ЕГ – 2,2% невротичного заїкання, 6,1% неврозоподібного заїкання. В КГ – це 11,8% дітей із невротичною формою заїкання та 25% дітей із неврозоподібною формою заїкання. Ці діти мають обтяжений анамнез із боку нервово-психічної сфери.

Зіставлення кількісних характеристик прояву заїкання дітей старшого дошкільного віку з невротичною та неврозоподібною формою заїкання дозволило простежити відчутне покращення мовлення в ЕГ. У дітей ЕГ, на відміну від дітей КГ, значно підвищилася оцінка своїх можливостей у подоланні порушення, вміння контролювати себе під час мовлення, готовність до встановлення контакту та спілкування за допомогою мовленнєвих засобів у колективі дітей і дорослих.

5. Прослідковано, що ефективність подолання заїкання засобами театралізованої діяльності значною мірою визначається формою заїкання (невротичне чи неврозоподібне), його впливом на психічний розвиток дитини та її комунікативно-мовленнєву функцію.

Отже, аналіз проведеного дослідження свідчить про те, що корекція заїкання старших дошкільників ефективно здійснюється за допомогою ігрової і театралізованої діяльності, які допомагають зняти напругу, страх мовлення, значно збільшують мотивацію дітей до самоконтролю мовленнєвих висловлювань, ефективно впливають на розвиток мовленнєвого дихання, створюють умови, що сприяють покращенню темпо-ритмічної основи мовлення, розвитку моторики, підвищують комунікабельність, впливають на розвиток продуктивної діяльності дітей (зображувальної, музичної, мовленнєвої).

Здійснення дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми корекції заїкання засобами театралізованої діяльності. Подальшої розробки вимагають питання удосконалення диференційованого змісту корекційної роботи у відповідності до різних форм заїкання, ускладнених несформованістю засобів

спілкування, проблемами у розвитку психоневрологічної сфери; організації різних видів театралізованої діяльності в загальній системі освітнього простору в логопедичних групах для дітей із заїканням.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бегас Л. Д. Театралізовані ігри в корекційно-розвиваючій роботі з дошкільниками / Л. Д. Бегас // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди». – Переяслав-Хмельницький, 2008. – Вип. 14. – С. 13-15.
2. Бегас Л. Д. Виховання дітей у творчих іграх / Л.Д. Бегас // В.О. Сухомлинський і сучасність. До 90-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського : мат-ли наук.-практ. конф. (14-16 вересня 2008 року, м. Одеса). – Одеса : ПДПУ ім. К. Д. Ушинського, 2008. – С. 3-6.
3. Бегас Л. Д. Науково-методичні засади корекції заїкання засобами театралізованої діяльності у старших дошкільників / Л. Д. Бегас // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – № 13. – С. 3-5.
4. Бегас Л. Д. Комплексні системи реабілітації заїкання у старших дошкільників / Л. Д. Бегас // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – № 14. – С. 6-9.
5. Бегас Л. Д. Використання нестандартних занять у вихованні заїкуватих дітей старшого дошкільного віку / Л. Д. Бегас // зб. наук. праць. Педагогічні науки. Вип. 51. – Херсон : Видавництво ХДУ, 2009. – С. 129-133.
6. Бегас Л. Д. Особливості театралізованої діяльності у дітей старшого дошкільного віку із заїканням. / Л. Д. Бегас // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – № 16. – С. 7-10.
7. Бегас Л. Д. Театралізовані заняття як нова освітня технологія в навчанні та вихованні дітей старшого дошкільного віку із заїканням. / Л. Д. Бегас // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка – № 14 (225), Ч. II, 2011.– Луганськ. – С. 85-91.
8. Бегас Л. Д. Корекція заїкання засобами театралізованої діяльності / Л. Д. Бегас // Логопедія : наук.-метод. ж-л – № 1, 2011. – С. 11-14.
9. Бегас Л. Д. Проблема театралізованої діяльності в загальній та спеціальній педагогіці / Л. Д. Бегас // зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / за ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. XVII. В двох частинах, ч. 1. Серія: соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2011. – С. 35-42.
10. Бегас Л. Д. Використання засобів театралізованої діяльності в корекційно-розвиваючій роботі з дітьми старшого дошкільного віку / Л. Д. Бегас // зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / За ред. О. В. Гаврилова, В. І. Співака. – Вип. IXX. В двох частинах, частина 1.

Серія : соціально-педагогічна. – Кам'янець-Подільський : Медобори – 2006, 2012. – С. 310-317.

11. Бегас Л. Д. Театрализованные занятия как новая образовательная технология в обучении и воспитании детей старшего дошкольного возраста с заиканием / Л. Д. Бегас // ж-л науч. публ. аспирант. и доктор. – № 12 (90), Курск – 2013. – С. 173-176.

12. Бегас Л. Д. Театрализована діяльність дітей старшого дошкільного віку, як засіб подолання заїкання / Л. Д. Бегас // Київський науково-педагогічний вісник : наук. ж -л. – «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2014. – № 1. – С. 12-16.

13. Бегас Л. Д. Театрализовані ігри в навчанні та вихованні дітей старшого дошкільного віку із заїканням / Л. Д. Бегас // зб. тез наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф. «Ключові питання наукових досліджень у сфері педагогіки та психології у XXI ст.» – ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2014. – С. 59-61.

14. Materialy X mezinarodni vedecko-prakticka konference «Vedecky prumysl evropskeho kontinenty – 2014» – Dil 10. Pedagogika. : Praha. Publishing House «Education and Science» s.r.o. – 49-52 stran.

АНОТАЦІЇ

Бегас Л. Д. Корекція заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театрализованної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.03 – спеціальна педагогіка. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театрализованної діяльності. У дослідженні визначено рівні та особливості стану сформованості передумов темпо-ритмічної організації мовлення та готовності до театралізації.

Представлено теоретичне обґрунтування методики формувального етапу експерименту, розкриті організаційні форми, принципи та зміст методики. Сформульовано необхідні психолого-педагогічні умови досягнення позитивних результатів корекційно-формувального навчання. Визначено напрями та етапи методики корекції заїкання дітей старшого дошкільного віку засобами театрализованної діяльності, а також узагальнено одержані результати проведеної експериментальної роботи, статистично підтверджено ефективність запропонованої методики.

Дослідно-експериментальним шляхом доведено доцільність і ефективність застосування театрализованної діяльності як засобу корекції заїкання у дітей старшого дошкільного віку із заїканням.

Ключові слова: заїкання, старший дошкільний вік, темпо-ритмічна організація мовлення, театрализованна діяльність, корекція.

Бегас Л. Д. Коррекция заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.03 – коррекционная педагогика. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Диссертация посвящена проблеме коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности.

Цель исследования заключалась в определении психолого-педагогических условий и создании научно обоснованной методики коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности.

В исследовании обозначены научно-теоретические аспекты коррекции заикания средствами театрализованной деятельности, определено понятие речевого темпоритма и его нарушения в структуре заикания, охарактеризовано содержание понятия театрализованной деятельности, ее средств и роли во всестороннем развитии детей дошкольного возраста.

Разработана методика диагностики состояния сформированности предусловий темпо-ритмической организации речи, включающая задания на определение готовности детей с заиканием к театрализованной деятельности.

На констатирующем этапе исследования были выделены критерии (темпо-ритмическая организация двигательных действий, умение пользоваться средствами коммуникации на основе представлений и воображения, эмоционально-волевая готовность, игровые позиции), а также показатели, которые учитывали правильность выполнения задания, самостоятельность выполнения, характер использованной дозированной помощи и ее влияние на результат выполнения задания, уровни сформированности предусловий темпо-ритмической организации речи (высокий, достаточный, средний, низкий) и описаны их качественные характеристики.

Определены и научно обоснованы психолого-педагогические условия коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности: создание специальной методики, направленной на формирование готовности детей к театрализации, организация специальной предметно-игровой и театрализованной среды, дифференцированный подход к детям с разным по форме и степени тяжести заиканием, психологическое сопровождение, подбор заданий с установкой на раскрепощение, получение удовольствия, обогащение мотивации к вступлению в речевую коммуникацию.

Разработана и обоснована методика коррекции заикания детей старшего дошкольного возраста средствами театрализованной деятельности, которая предполагала три формирующих этапа: подготовительный, основной и заключительный.

Проведение подготовительного этапа обеспечивало главное условие дальнейшей коррекционной работы – развитие предусловий темпо-ритмической организации речи, создание эмоционально-положительной среды, формирование готовности детей с заиканием к театрализованной деятельности. На основном этапе проходила подготовка к драматизации сказок. Заключительный этап

предполагал непосредственно театрализацию на сцене перед зрителями подготовленной сказки с участием всех детей группы.

Формами организации формирующего эксперимента были определены нетрадиционные занятия, которые проходили во второй половине дня, их содержание изменялось в соответствии с этапом обучения, беседы с детьми.

Критериями анализа результатов коррекции выступили: степень проявления заикания в различных коммуникативных ситуациях (в т. ч. и театрализация); степень фиксации на речевом нарушении; желание общаться.

Результаты исследования доказали педагогическую целесообразность и эффективность предложенной методики, которая позволяет значительно увеличить мотивацию детей с заиканием к самоконтролю речевых высказываний, улучшить темпоритмическую организованность и плавность речи, способствует развитию их коммуникативной и предметно-продуктивной деятельности.

Ключевые слова: заикание, старший дошкольный возраст, темпоритмическая организация речи, театрализованная деятельность, коррекция.

Behas L.D. «The upper pre-school age children stammering correction by means of theatrical activity». – The typescript.

The thesis for gaining the pedagogical sciences candidate scientific degree on the 13.00.03 specialty – «Special Pedagogics». – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2016.

The solved by means of theatrical activity problem of stammering correction of the pre-school age children is investigated in the thesis work. The levels and features of the children theatrical activity are studied (the creative participation of children in the plot-role-playing games and the extent of communication in them, the tempo-rhythm of movement, the ability to detect emotional distress externally, the ability to govern themselves, the ability to use independently different means of communication which are based on idea and imagination and to design short scenario simulation exercises) in the category of children.

The psychological and pedagogical backgrounds of the theatrical activity development are studied in the work. The analysis of the theatrical activity experience and its usage in stammering correction is made. The organization and efficiency peculiarities of the theatrical activities are defined. The studied material was used in the speech therapy groups in educational establishments. The positive results of the experimental work testified its efficiency.

The experimental methods of supplying connection between theatrical and other types of activities are studied and applied for the upper pre-school age children with stammering.

Key words: stammering, upper pre-school age, tempo-rhythmic organization of speech, theatrical activity, correction work.